

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tään. № 1, tuba 25-a (Sõjaministeeriumi majas). Awatud kella 8—1/2 16. Telefon 1-63 (Sõjawäe keskaamast).	Aastas . . . . . Mk. 300 Poolesaastas . . . . . „ 150 Weerandaastas . . . . . „ 75 Üksiknummer 15 marka.	1/1 lehekülge . . . . . Mk. 3600 1/2 „ . . . . . „ 1800 1/4 „ . . . . . „ 900 1/8 „ . . . . . „ 450 1/16 „ . . . . . „ 250

№ 18.

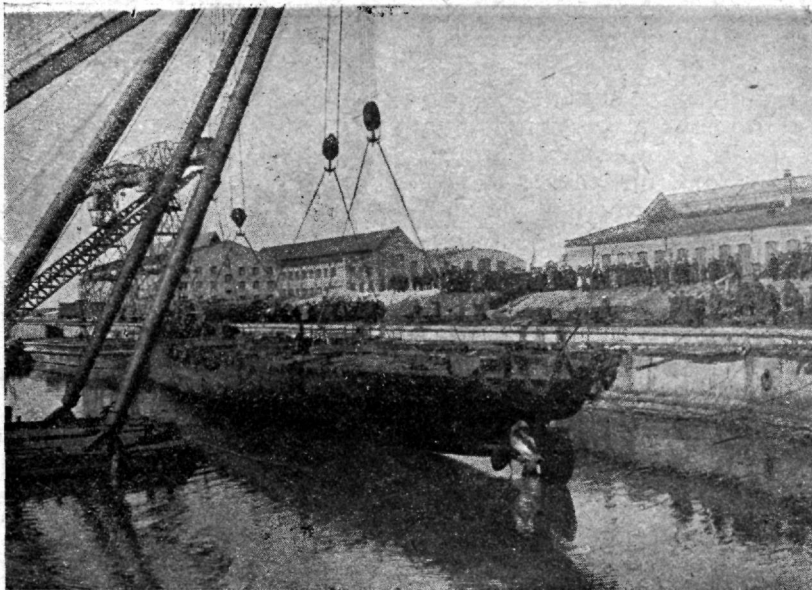
Laupäewal, 3. mail 1924.

VI aastakäik.

S I S Ü:

Oskar Kurwits: I Eesti rügement. — O. J.: Ohwitseride keskkogu lähemaist ülesannetest. — A.: Salakuulamine ja lennuvägi. — K—e: Nõukogude Wene õhuasjandus. — Wabadusristi kawalerid: Kolonell leitnant A. Engman ja kolonell-leitnant J. Poopuu. — Lgs.: Meriwäe suurpäew — R. T.: Noorsoo sõjawäeline ettewalmistus P. Ameerika Ühisriikides. — A. K.: Ohwitseride ettewalmistus Shweitsis. — Ametlikud teated. — Wäljamaa sõjawäed.

Foto Kapt. Landsberg.

Uue Eesti miinipaadi „Sulewi“ pidulik wettelaskmine
pühapäewal, 27. aprillil 1924.

(W. artikkel „Meriwäe suurpäew“, lkh. 11).

I. Eesti rügement.

(Tallinn 12. IV. 17 — Haapsalu 13. IV. 18).

(Järg).

Ajajooksul on palju räägitud ja kirjutatud Eesti iseseiswuse mõtte tekkimisest ja teostamisest. Mitmel pool on püütud seda au oma arwele kirjutada. Kuid raske on siin üldse midagi kindlat wäita. Iseseiswuse mõte ei tekkinud päewa päält, korraga, waid kujunes ja küpses olude sunnil pikkamööda, kuni lõpuliku kuju omandamiseni ning kiire teostamiseni.

Poliitilised erakonnad ja tähtsamad poliitikategelased nõudsid Wene rewolutsiooni hiljemil autonoomiat, siis föderatsiooni; hiljem, 1917 a. lõpupoole, tekkisid juba mõtteawaldused iseseiswuse kohta, ning alles 1918 a. jaanuari nõupidamistel tulid põranda alla surutud Maawalitsus ja Wanematekogu ühes erakondade esitajatega lõpulikule otsusele, et ainult täielik iseseiswus Eestil Wene enamlusest ja Saksa imperialismist wõiwad päästa. Olu-korra tõttu lepitati esialgul ainult põhimõttelise seisukoha wõtmisega.

Aktiivsemad olid nähtawasti siiski sõjawäelased. A. Piip'i tõenduse järele („Iseseiswuse tuleku päiwilt“, lhk. 41) olla Eesti iseseiswusest esimest korda awalikult kõneldud Eesti sõjawäelaste kongressil Lapirannas, Soomes 1917 a. juunis. Eesti sõjawäelaste II kongress Tallinnas 1918 a. jaanuaris wõttis, hoolimata oma pahempoolsest ilmest, pääle kauakestwaid waelusi wastu resolutsiooni, mis eneses sisaldas Eesti iseseiswa töowabariigi nõuet. Samal kongressil toonitas Eesti diwiisi ülem kol. Laidoner oma terwituskõnes awalikult, et Eesti sõjawäge tarwis on formerida Eesti iseseiswuse kättesaamiseks, mis kongressi poolt kiiduawaldusega wastu wõeti. Eesti Asutawa Kogu walimistel esinesid sõjawäelased oma „Sõjawäelaste Eesti iseseiswuse liidu“ nimekirjaga, milles iseseiswuse nõue juba nimetuseski selgesti väljendatud.

1. Eesti rügement läks, iserada käies, weelgi kaugemale. Ei lepitud mitte ainult põhimõttelise poolehoiuga, waid katsuti iseseiswuse püüdeid rohkem tegelikule alusele rajada. Ainult reaalsele jõule tugenedes wõis midagi korda saata. Seks püüdis rügement oma wõimet alalhoida ja tõsta. Ka kindlustati endile 45. diwiisi poolehoid, loodi ligemad sõprussidemed ukrainlastega ning peeti läbirääkimisi Haapsalus asuwate 5. soomusdiwisjoni ohwitseridega ühes soomusautodega Eesti

teenistusse ületuleku asjus. Nii moodunes omapärane riik riigis. Kuna soowitawaks ei peetud oma algatusel ja wastutusel poliitilistes küsimustes mingit otsustawat sammu astuda ja kuna wõõra wäewõimu all ägawas Tallinnas töötamiseks paremused puudusid, siis peeti otstarbekohaseks ka poliitilise tsentrumi ületoomist Haapsalusse. 18. nowembril tegigi rügement sellekohase ettepaneku Maawalitsusele ja Maapäewale. Wiimased jäid aga tulemata. Ei wõetud waewaks otsuse pääle reageerida, kuigi vähemalt ligemate sidemete loomine ja wastastikune informatsioon hädatarwilikud olid. Tagajärjeks oli isoleeritud, tume olukord, mis mitmeti raskusi tekitas. Haapsallu ulatasid Tallinnast ainult umbkaudsed ja ebamäärased kuuldused: iseseiswuse idee olla Eesti poliitilistes ringides küll wastuwõetawaks tunnistatud, wäljakuulutamise pidawat aga wiibima enamlaste kategoorilise wastuseiswuse, ähwarduste ja terrori tõttu. Ta teostatawat siiski esimesel wõimalusel, igatahes aga enne Saksa okkupatsiooni wägede tulekut, milles enam kahtlust polnud. 1918 a. weebruari algul käis Haapsalus Jüri Wilms, kes umbes sama tõendas.

Tundub igatahes ebaloomulikuna, miks noil päiwil ainsam, täitsa kindel rahwusline reaalne jõud — 1. Eesti rügement — kasutamata jäeti. Tallinnas püsiti ja kõik lootused rajati õnneliku juhuse pääle. Nähtawasti ei osatud tarwiliselt hinnata 1. Eesti rügemendi meelsust ja wõimet. Muidu oleks ehk Eesti iseseiswuse warem wõinud wälja kuulutada.

Õnn, et weel niigi läks. Kiires tempos arenewad sündmused tõestasid, et passiivsus ja wiivitamine oleksid wõinud kergesti iseseiswuse hauakiwiks saada. Ainult 1. Eesti rügemendi algatuswõime ja energia päätsid seisukorra. Wiibides rannawalwel, oli rügement luure abil kauris warakult ja täpselt orienteeritud sakslaste agressiwsetest kawatsustest. Kõwendati walwet. Läkski korda Tallinna—Haapsalu wahel raudteerongis tabada 3 Saksa mõisnikku, kes kogutud allkirjadega saartele tahtsid sõita okkupatsiooni tulekut kiirendama. See fakt ja arreteeritute wäljakutsuw ülalpidamine lubasid oletada peatset katastroofi. Sellest teatati wiibimata ka Tallinna. Warsti selguski, et

sakslased saartel juba küüthobused 5 päewa moonaga wälja olid käsutanud ja teisi sõjalisi ettewalmistusi tegid. Nüüd polnud enam ühtki kahtlust.

Ja ühel 1918 weebruarikuu päewal teataski rügemendi walwepost sakslaste maaletulekust Wirtsus. Silmapilk oli äärmiselt kriitiline ja kohustaw. Paratamatult tuli teha otsusi, mis harilikudest rügemendi ülesannetest kaugemale ulataw tähtsusega.

Esimesel joonel oli tarwis wõtta kindel seisukoht ja kõigest silmapilkselt Tallinna teatada. Rutuga kogusid 20. weebruari warahommikul osa ohwitseri ühes rügemendi ülemaga kol. Põdderiga seisukoha wõtmiseks kapten Partsi ja kapten Irwe korterisse. Osa wõttis ka E. Sw. Ülemkomitee liige hr. Johan Juhtund, kes algpäewist saadik rügemendi saatusele soojalt oli kaasa tunnud ja kaasa töötanud. Arutada palju ei tulnud ja otsus oli lühike — Eesti iseseiswus tuleb wiibimata, enne weel kui sakslased suudawad kohale jõuda, wälja kuulutada, ja olles erapooletu riigi sõjawäeks, ei alga Eesti sõjawägi sakslaste wastu sõjategewust. Juhtundi ettepanekul otsustati Maapäewa wanematekogu wiibimata Haapsalusse kutsuda.

Esile kerkis uus takistus — kuidas iseseiswuse wäljakuulutamist tegelikult läbi wiia. Nüüd alles selgusid täiel ulatusel lahusoleku halwad küljed ja tagajärjed, mis tarwiliste asutuste Haapsalusse asumise korral pääwalu poleks tekitanud. Järgmist rongi ootama jääda oli wõimata, kuna seega peaaegu terve päew kaotsi oleks läinud. Mõtteta oli ka sõit hobustega. Telegraafi ja telefoni polnud võimalik seepärast tarwitada, et nad enamlaste käes olid. Iga minut oli aga kallis, kuna wäiksemgi wiiwitus kawatsustele jäädawalt kriipsu pääle ähwardas tõmmata. Juhtund soowitas mõnda wedurit lihtsalt „konfiskeerida“. Oli aga põhjust karta, et sel juhtumisel sõitjad teel kinni wõetakse ja ülesanne jääb täide wiimata. Wiimaks tuldi hää mõtte pääle — wõtta küll sõiduks wedur, kuid täitsa „seaduslikul“ alusel. Kommissaride instituudil ja nimetusel oli Wene „seltsimeeste“ ja komiteede silmis suur aupaistus, selle ametiga olid seotud ka õige laialdased wõimupiirid. Seda otsustati ära kasutada Eesti rahvusliku ülesande läbiwiimisel. Omal ajal oli ohwitseride kogu seda asjalu täitsa õieti hinnanud ja oma tegewusele tagatise kindlustanud, mille tarwilikus nüüd tagantjärele tõestus.

Silmapilk walmistati aukartust äratav lakkpitsatitega kinnipandud „täitsa salajane“ ja „wäga rutuline“ Tallinna merekindluse komandandile adresseeritud kiri, mis igaks juhtumiseks sisaldas teateid sakslaste lähemate kawatsuste kohta. Selle kirja Tallinna toimetamine pidi olema ettekäändeks weduri nõudmisele. Rügemendi abikommissar ltn. O. Kurwits, Joh. Juhtund ja 2 ustawat staabikirjutajat sõitsid selle järele wiibimata raudteejaama, kus parajasti seisis Wene raudteepataljoni wedur ühes meeskonnaga. Weduri saamise nõudmise pääle seletati säätpoolt, et seda oma lubaga anda ei tohi, waid selleks Tallinnast luba peab nõutama. Kohe alustati Morse aparaadil läbirääkimisi Tallinnaga. Esinedes 1. Eesti rügemendi kommissarina, teatas ltn. Kurwits, et tal erakorraliselt rutuline ja tähtis salajane sõjaline teadaanne edasi anda on ja selle ärasaatmiseks wiibimata wedurit wajab, milleks tarwilist korraldust palus teha. Wenelased olid aga nähtawasti umbusalduses 1. rügemendi wastu sedawõrd süweneda jõudnud, et isegi kommissari tiitel enam tarwilist aukartust ja usaldust ei äratanud ja kahtlustamisest ei päästnud. Päriti järele rääkija nime, mitmesuguseid andmeid, puigeldi wasut ja soowitati teadaanne telegraafi ehk telefoni teel edasi anda. Wastuseletuses toonitati, et teadaande iseloom awalikkust ei luba ja et weduriga saatmine ainsam wõimalus on. Wiimati esineti rügemendi nimel kategoorilise nõudmisega. Äraütlemise korral lubati wedurit wäewõimuga wõtta, igasugust wastutust selle eest oma päält ära lükates. See mõjus. Paluti natuke oodata. Nähtawasti korraldati miskisugune nõupidamine. Siis tuli wastus — wedurit wõib wõtta, kuid wastutus selle teo ja tagajärgede eest langeb täiel määral rügemendi kommissari leitnant O. Kurwitsi pääle. Sellega oldi muidugi nõus. Formaliteet oli täidetud ning sõit wõis algada.

Sakslased wõisid juba järgmise päewa hommikuks Haapsalu jõuda. Seepärast alustati rutuga tarwiliste ettewalmistuste ja wiimaste korralduste tegemist. Juba eelmisel ööl arreteeriti rügemendi ülema kol. E. Põdderi käsul kommissar S. Jaanus, Haapsalu tööliste ja soldatite saadikute täidesaatwa komitee esimees Treufeldt, radiojaama madrus Sujatin ja weel mõned isikud. Wormsi saarelt omawoliliselt lahkunud Wene dessant-pataljoni terroriseeriti kuulipildujate tulega ja wõeti meeskonnalt

relwad ning laskemoon käest, kuna karta oli, et nad Tallinna poole liikumisel rüütama ja riisuma wõiwad hakata. Asuti igaks juhtumiseks ka relwade (pääasjalikult kuulipildujate) ja muu hinnalise warustuse peitmisele. Muu seas maeti kuulipildujad kastidesse pakitult üle lahe, Noarootsis, maa sisse. 1918 a. sügisel toodi need säält sõja lahtipuhkemisel Nõukogude Wenemaaga päewawalgele ja said seega meie esimesteks relwadeks.

Kogu päew ja öö oodati suure kärsituse ja ärewusega Tallinnast teateid, samuti oodati ka Maapäewa wanemate kogu päralejõudmist, kuid asjata. Walitses täieline teadmatus. Ainult üks küsimus ei wajanud pikemaid järelekaalumisi. Nimelt sai rügement n. n. Tallinna „kindluse kolleegiumilt“ (kes kommandant Ismestjewilt wõimu üle oli wõtnud) käsu sakslaste wastu alata sõjategewust ja selleks Risti raudteejaama joonel positsioonile asuda. Enesestki mõista jäeti „kask“ täitmata. Selle täitmine oleks ju „seltsimeeste“ wõimupäewi Tallinnas pikendada aidanud, mille jooksul nad kindlasti nii mõnegi wägiwallaaktiga toime oleksid saanud.

Kuna ka Saksa wäejuhatuse waatepunkt Eesti iseseiswuse ja sõjawäe suhtes samuti tume oli, siis oli seisukoha wõtmine raske ning keeruline ülesanne. Mis ootas rügementi? Wõib olla tunnistamine iseseiswa Eesti wäeosana, wõib olla aga ka wangipõli. Ohwitseride kogu ei kaalunud kaua, waid otsustas igal juhtumisel in corpore kohale jääda, ükskõik milline saatust kõiki ka ootamas. Kõigil oli, ilma erandita, tunne selle sammu tarwilikkusest. Täbaram oli lugu sõduritega. Rügemendi ülem ja juhtiw koosseis ei pidanud, arwustades olukorraga, õigustatuks ja tarwilikuks mingis suunas surwe awaldamist ehk käsu andmist. Seisukorra ja walitsewa meeoleolu selgitamiseks korraldati Kuursaalil rügemendi üldkoosolek, mis aga ka ühtki siduwat ja lõpulikku otsust wastu ei wõtnud. Tegelikult lahkus selle järele üks osa sõdurid, wangilangemise kartusel, rügemendist, kuna teine osa kohale jäi.

Ei ole huwitusetu J. W. Hesseni kogus „Arhiw russkoi rewoljutsii XIII“ W. Merkschowi poolt ilmutatud terve rea Tallinna kindluse staabi dokumentide põhjal wäikest kõrwalekaldumist teha ülewaate saamiseks kindluse wiimaste päewade läbielamustest ja wõitluswõimetest, mis päälegi huwitawat walgust heidab asjaolu pääle,

kuidas tol ajal 1. Eesti rügementi väljastpool nii mitmeti hinnati ja kuidas tekkis olukord, kus enamlastedki saatuse pilkena oma peasmist 1. Eesti rügemendi jõus igatsesid leida.

Käsi käes enamlaste riigipöördega lõpetati 1917 a. dets. algul ka pooleli olewad Tallinna kindluse ehitustööd. „Isполкомид“ leidsid, et wabal Wenemaal sõjawäge üldse tarwis pole. Sõjawägi ise oli sellega, muidugi mõista, kõigiti nõus. Täielik ja lõpulik lagunemine tekkis 29. nov., kus sõja-rewolutsiooniline komitee punakaarti hakkas formeerima ja Tallinna Ukraina raada „golowa“ kindluse komandandile ettepaneku tegi 44. jalgwäe diwiisi rügementi ukrainiseerida. Algas sõdurite kiire, ülepää-kaela kojuwalgumine. Müüdi ja wõeti kaasa, mis wähegi wõimalik. Ülejääw riigiwarandus jäeti lihtsalt saatuse hooleks. Enamlaste „glawkowerh“ Krölenko andis hädasunnil kindluse juhatusse wiimati siiski luba kahurid Eesti rügementidele üle anda, kuigi rahwuslisi wäeosi muidu ei sallitud. Nii saadi 45. diwiisilt 24 kahurit jne. (Eesti kahurwäe brigaad formeeriti kindral-staabi koloneli A. Larka juhatusel Haapsalus). 1918 a. jaanuaris alustasid suurwenelaste kannul ka ukrainlased äraminekut. Mõnesse 45. diwiisi kompaniisse jäi selle järel ainult 2—3 sõdurit. Kindluse kommandant Ismestjew oli sel põhjusel 19. jaan. sunnitud ülemjuhatus paluma kindlust eestlaste kätte usaldada. Ühtlasi algas ta ka Eesti diwiisi ülemaga sellekohaseid läbirääkimisi.

Punawäe formeerimine edenes wabahtlikkude puudusel enamlastel wäga wisalt. Sõdurid ei sallinud neid. Wahekord oli sedawõrd teraw, et 12. armee „iskosol“ isegi kateoorilise protesti awaldas internatsionaali „paremate poegade“ sõimamise asjus „rahaahneteks juudasteks, kes end 50 rubla eest Leninile ja Trotskile ära müünud“.

Öösel wastu 11. weebruari tuli Trotski seletus, et Wenemaa sõjaseisukorra lõpetatuks loeb. Igasugused komiteed olid kindlas usus, et sakslased pääle tungima ei hakka. Petrograadis waadati seisukorra pääle siiski kainema ja pessimistlikuma pilguga. Põhja wäerinna juhatuskolleegiumi liige Posern ruttas Tallinna ja kutsus 13. weebruaril „Kuld Löwisse“ koosoleku kokku Tallinna kindluse wastupaneku wõime selgitamiseks. Kindluse kommandandil tuli otsekoheselt tunnistada, et tal ainult üks wõitluswõimuline wäeosa käsu-

Foto Wannas.

1 Eesti rügemendi (Tallinn, 12.IV.17 — Haapsalu 13.IV.18) ohwitseride kogu 7. aastapäew, 16. aprillil 1924 a., Tallinnas, Ohwitseride Keskkogu kasiinos.

tada on — 1. Eesti rügement, kelle laiali-saatmiseks aga ka juba ettevalmistusi tehtawat. Nimelt oli Eesti töörahwa ja sõjawäe nõukogu 20. jaanuaril otsustanud Eesti wäeosi likwideerida ja punakaarti asemele organiseerima hakata. Oli asutud juba tegelikkude sammude juure. Ülemkomitee tegewus suruti põranda alla, 3. rügement oli lagunenu, Eesti diwiisi staap üle wõetud. 1, 2, 4 ja tagawara rügement ning kahurwäe brigaad püsisid weel edasi, kuid igaüks oma ette.

Wastuoksa kommandandile, leidis W. Kingissepp 1. Eesti rügemendi lihtsalt walgekaardi olewat, mida ilmtingimata tarwis olla laiali ajada, kuna punakaardi pääle täitsa kindel wõiwat olla, sest ta täitwat oma ülesande, kuna rewolutsiooni kaitsemine „olla temale püha“. Ometi pidi ka W. Kingissepp ise säälsamas tunnistama, et punakaardi formeerimine wäga wisalt edeneb.

17. weebruaril kell 10.50 jõudis Tallinna saatuslik sõnum, et sakslased alustawad uuesti sõjategewust. Ning samal päewal teatas ka 1. Eesti rügemendi ülem kol. E. Põdder, et Eestimaa täidesaatwa komitee liige Gudeberg Haapsalu ilmunud rügementi laiali saatma!

Enamlastel oli nüüd kibe käes. Põhja wäerinna juhatus Pihkwas andis käsu ewakueerimiseks ja partisaan-salkade wastupanekuks. Kindluse kommandandil tuli korrata endist wäidet — nimelt, et tal kõigest 1. Eesti rügement wõitluswõimuliseks on jäänud. Sakslaste Wirtsus maaletuleku päewaks, 20. weebruariks, ei olnud Tallinnas enam ühtegi Wene wäeosa.

Siin kohal tuleb weel ära märkida enamlaste ülemjutaja Krõlenko metsikut korraldust kommandant Ismestjewile. Kindluse ladudes seisis nimelt 10.000 puuda dünamiiti ja 6.000 puuda püroksiliini, mida kommandant merde kawatses uputada. Krõlenko aga käskis taganemise korral selle lõhkeainete koguga Tallinna linna kindlustusi õhku lasta. Ainult õnnelik — enamlastel ei jatkunud enam aega — juhused päästis seekord Tallinna hukkumisest.

20. weebruaril astus täidesaatwa komitee esimees J. Anwelt telegraafi teel rügemendi ülema kol. Põdderiga läbirääkimisse, järelepärides, kas rügement on juba positsioonile asunud ja kas ta algab sõjalist tegewust. Kolonel Põdder wastas pilgates: „Asjata küsite minult, kuna teil teada peaks olema, et rewolutsiooniliste seaduste põhjal rügemendi ülemal sarnastes asjades ju wõimu pole. Nii ei wõi ma ka

midagi töötada ega garanteerida. On aga korraldatud seisukoha võtmiseks üldkoosolek, mis praegu kestub. Missugusele otsusele tulla, on raske ütelda. Igaks juhtumiseks olen aga kõik rügemendi woabinõud käskinud hästi sisse määrada, et tarbekorral parajaks momendiks kiiremini Tallinna võiksime jõuda. Anweltil lõppes sarnase tooni tõttu tuju jutu jätkamiseks. Päris ainult veel Jaanuse ja Treufeldti arreteerimise üle andmeid. Kol. Pödder tõendas, at tema selleks küll käsu juba annud, kuidas aga käsk täidetud, ta sel silmapilgul veel ei tea, loodab aga rügemendis sedawõrd palju teadlikku distsipliini oewat, et küsijat vähemalt selles punktis peatselt jaatawalt võib rahuldada.

Enamlaste wihal polnud kõige selle tagajärjel enam piiri. Ähwardati ülbelt 1. Eesti rügementi. Sääljuures waigiti

sakslaste Wirtsus maaletulek surnuks. Nagu nägime, olid neil sellekohased andmed juba 17. weebr., kuid weel 23. webruaril julges Tallinna Soldatite ja Sõjawäe Nõukogu Teataja № 269 sõnuses „1. Eesti rügemendi äraandlik teguwiis“ muuseum kirjutada: „Kõik senised teated Saksa desandist ja selle edasiliikumisest Risti sihis on tänaseni tulnud ainuüksi äraandliku 1. Eesti rügemendi staabi kaudu, mille tõttu need suurt kahtlust tekitawad ja kindluse kolleegiumi poolt põhjaliku järeleuurimise alla on wõetud. Kuni eilse päewani teistest allikatest sakslaste päälungimisest Tallinna sihis mingisuguseid teateid saadud ei ole. Nõnda siis selgub, et sakslased ei ole mitte ilmsiks tulnud Wirtsus, waid Haapsalus Eesti walgekaartlaste näol.“ (Järgneb).

Oskar Kurwits.

Ohwitseride keskkogu lähemaist ülesannetest.

Minewal pühapäewal olid ohwitseride keskkogu juhatus walimised. Wabariigi ohwitseride rohkearwulise pere seismise elu korraldajateks waliti isikud, kes wabadussõja kangelastegude pärast meie südamele iseäranis ligidal. Seepärast tuleb neid walimisi eriti õnnelikuks pidada. Kui ühiskondliste gruppeerumiste etteotsa isikud satuwad, kel üldine sümpaatia, on loomulik, et siis korraldused palju hõlpsamini läbiwiidawad on kui sääl, kus juhtide wastu ükskõikne ollakse.

Meile tõi saatus iseseiswuse peaaegu ootamatult. Meil tuli walitsemise ohjad oma kätte wõtta ja teiste suuremate ja kogemusrikaste riikidega kõrwti riigiwankrit juhtima hakata. Sellega saadi hakkama erakorraliseil ajal. Nüüd on waja, et igapäewast harilikku elu suudaksime nii sisse seada, et meie huwi aineks saaks rahwa elujõud, ning waimlise elu tasapinna ja rahwa kõlbluse tõstmise. Muutugu meie riigi piiride kitsus meile õnneks, sest rääkida on sääl kergem, kus ruum wäiksem. Kohustagu meid wäike rahwaarw nende tuiksoonte otsimisele, mis jaapanlasi suurriigiks, juute igaweseks rahwaks jne. tõstsid. Meie tahame elama ja püsima jääda, ja selle ainukene pant on meie elujõud.

Meie riigi üheks nõrgaks küljeks on ühiskondliste traditsioonide puudus. Ei ole meil näiteks rahwuslasi kogemusi minewikust, mida omaks võiksime nime-

tada. Ühtlasi on aga see ka noorriigi paremuseks, sest ühes wäärtusliste traditsioonidega walguksid rahwaste harjumused ka pahed. Noorriik, waba elarwamistest, võib noppida teiste rahwaste kogemust kõike seda, mis kõlbab nooruswarskeks eluks. Meie elujõulised ühingud (spordi, noorte jne.) räägiwad juba tollest tööst.

Tubliks ja wäikerahwale wäärseks sõjameheks olla suudame ainult siis, kui juhatusel on isamaalisi, järeltegemisele ahwateluid suuri teeneid ja kui ta neile toetudes südamega asja korraldamisele asub. Praegune ohwitseride keskkogu juhatus lubab ses suhtes kõigeparemaid wäljawaateid. Nii siis tööle, seismise elu intensiivseks loomiseks.

Millest tuleks pääle hakata?

Oleme jätnud kahe silma wahele asja, mida kohe sõja lõpul oleks pidanud lahendamata. 4—5 aastat ootawad meie kaaswõitlejad kalmuküngaste all nende eluhinnaga wõidetud teenete meeletuletamist, — kui mitte muud, siis tahwliit nimedega, sünni- ja langemiskuupäewadega ja lahingukoha ülestähendamisega Keskkogu ruumide seinale aukohale. Kaassõjalalis äratks nad sooja isamaalisi läbielamusi, kaasaagseis — soowe kunagi ka seinale aukohale pääseda. Edasi, näeks weel ette langenud kangelaste-ohwitseride mälestusalbumi lühikese eluloo, lahingkäigu kirjeldustega ja piltidega. Seda tulewikus.

Nüüd aga peaks asuma kohe piltide ja teiste andmete kogumisele, et kõike tarvilikku veel kätte saada. Seda peame tegema, sest see on meie auwõlg.

Lugemislaua pääle kulutatakse kaunis suuri summasid. Lugejaid sääl aga oli ainult üksikuid. Talwel ei õigustanud end lugemislaud kuidagi. Et aga need kulud kuidagi siiski kaotsi ei läheks, tuleks ajakirjad kokku pookida ja ohwitserikogudele lugemiseks laiali saata. Pääle selle jääksid nad keskkogu nimestikku. Ühtlasi tuleks siia omamaa väärtuslikum kirjandus muretseda. Raamatukoguga ongi wist juba alatud, nii tuleks seda ainult täiendada.

Kewade, olgugi et wiiwitab, hakkab inimesi loodusse meelitama ja spordiseltside ettevalmistused suurenewad ilmastiku soojenemisega. Aeg oleks ka keskkogul ettevalmistawatele töödele asuda. Meil tallinlastel on merelaht kasutada. Seni sinna ei pääsenud, sest polnud abinõusid, olgugi et merewäes neid osaliselt juba olemas ja nende muretsimine wist ülejõu ei käiks. Seni tundus kaks rühmitust ohwitseride peres: merewäelased ja maawäelased. Oleks wale oletada, et selle põhjuseks on sobimatus nende mõlemate wahel. Ei. Küll aga pole katsutud ligistada neid ülewalt poolt, ja seega olemas gruppeerunud oma kitsastes eriala piiridesse. Seda ei peaks ju olema ja selle kõrvaldajaks astugu keskkogu juhatus sellega, et ta merewäe ohwitseride kogu ülesandeks teeks meresporti hääle jalale seada ja seega sinna maawäelasi meelitada. Siin näeks ma ette paatide, jahtide sõite, ühiseid ekskursionid jne. Arwan, see oleks meie paremaks üksteise tundmaõppimise wahendiks, kuna pääle selle ta maawäelastele merega harjumuse enesega kaasa tooks.

Samuti peaks keskkogu sõowijate arwule wastawa tennisplatsi garnisoni ohwitseride jaoks muretsema. Sääljuures wõiksid olla kergesporti abinõud, nagu ketas, oda, hüppeabinõud jne., et sinna suuremat arwu ohwitserid kokku meelitada. Jalgpalli meeskonna moodustamine ainult ohwitseridest

oleks raske, seepärast tuleks seda ehk Sõdurite koduaga ühiselt teha.

Need oleksid need suwised pää koonduswahendid, millega nõuetaw elewus ohwitserkonnas saawutatakse. Suurehulgalises koostegutsemises kaswab ühiskondline tunne, kujunewad traditsioonid ja kaswab elujõud, mis ohwitseridelt ka sõdurite pääle üle kandub.

Edasi kuuluks keskkogu ülesandeks ekskursionid ja kodumaa tundmaõppimise komiteede moodustamine, kelle ülesanne oleks reisisihtide üle teadete kogumine, isamaaliste wäärtuste selgitamine, reisiwahendite muretsimine jne.

Loomulik, et kõiki neid töid juhatus ise teha ei suuda. Seda ei ole ka öeldud. Juhatus peab töö ära jaotama esiteks üksikute kogude wahel, nagu meresport merewäe kogu korraldada, tennisplats staabile jne. Teiste tööde jaoks, mis nii lahendada ei anna, tuleb kutsuda wastawaid ohwitserid, kelle pääle siis sektsiooni moodustamine ja selle arendamine pannakse. Juhatus määraks kindlaks töökawa ja eelarwe, kuna sektsioon ise oma elujõususe eest juba hoolt kannaks.

Senine ohwitserkonna 4-aastane tegeusus näitab tarretust. Poleks nagu küsimusi, mida ühiselt maksaks lahendada. Juhatus ülesandeks oleks teda uuesti üles äratada ja tegutsema panna, milleks ülaltoodud wahendid kasuta ei wõiks olla.

Pääle selle oleks ütelda mõni sõna kõogi kohta. Ma ei räägi siin mitte harilikust lõuna ja õhtu söögist, waid kaardi järele tellitud portsjonidest. Peab ütleva, et need valmistatakse halvasti. Siin wõiks ju hinda veel juure panna, kui sellega ei saa, kuid etteantaw peaks niiwõrd hääle olema, et tema pärast wõoraste ees punastada ei tuleks.

Teiseks ei ole napsude, weinide jne. klaasi wiisi müügi keeld kuidagi põhjendatud. Seega ei suudeta joomise eest kedagi hoida, küll aga wõib ta ümberpöörduvalt mõju awaldada. Mis jaoks siis korraldusi elus hoida, mis elu nõuetele ei wasta. Kaotagu see.

O. J.

Salakuulamine ja lennuvägi.

Õiged andmed waenlase seisukohtade, jõudude ja liikumise kohta mõjuwad operatsioonide kordaminekuks tugewasti kaasa. Andmete muretsamiseks tarwitatakse sala-

kuulamist ja sõjalist luuret, kasutades seks igasugu abinõusid. Sääl pannakse kaalule au, nimi ja elu. Ergutusjõuna esinewad isamaa armastus ja raha. Salakuula-

Wabadusristi Kawalerid.

Foto Wannas.

Kolonel-leitnant A. Engman.

I liigi 3. järgu Wabaduse Risti kawaler.

Arved Engman sündis 7. detsembril 1890 a. Tallinnas. Lõpetanud Tallinna 4-klassilise linna-kooli. Sõjaväelise hariduse saanud I Oranienbaumi lipnikkude koolis ja kuulipildurite kursusel ohwitseri küttide kooli juures. Sõjaväe teenistusse kutsuti 1912 aasta oktoobris ja määrati teenistusse kaardiwäe 3. küttide rügementi. Ilmasõja lahtipuhkemisel 1914 a. augustis saadeti ühes rügemendiga sõjawäljale. Lõpetas lipnikkude kooli 10. oktoobril 1915 a. 1. Eesti rügementi tuli noorem-leitnandina 25. mail 1917 a. ja määrati kuulipildujate kompanii ülemaks, missuguse koha pääl teenis kuni Saksa okupatsiooni alguni, mil demobilisatsiooni tõttu teenistusest tuli lahkuda. Wabadussõja algul määrati I. rügemendi kuulipildujate kompanii ülemaks, säält 1919 a. jaanuaris 3. kitsaroolalise soomusrongi ülemaks, 21. märtsil 1919 a. — kitsaroolaliste soomusrongide ülemaks, missuguse koha pääl teenis kuni sõja lõpuni. 1917 a. juunis ülendati leitnandiks, 1918 a. märtsis al.-kapteniks, aprillis — kapteniks. Kiiduwäärt teenistuse eest wabadussõjas ülendati 1. märtsil 1920 a. kolonel-leitnandiks. Rahuajal teeninud rügemendi ülema abina ja üksiku pataljoni ülema kohustetäitjana. Praegu Piiriwalwe walitsuse ülema abi.

Pääle I liigi 3. järgu Wabaduse Risti on kolonel-leitnant Engman'il weel Püha Wladimiri 4. järgu orden, 4. järgu Anna orden ning 3. ja 4. järgu Püha Georgi ristid.

Kolonel-leitnant Poopuu,

Wabaduse Risti I liigi 2. järgu ja II liigi 2. järgu kawaler.

Johannes Poopuu sündis 27. juunil 1886 a. Saaremaal. Üldise hariduse sai Kuresaare linna-koolis, sõjaväelise — Gatshina lipnikkude koolis. 1914 a. septembris mobiliseeriti Poopuu Wene sõjawäkke. 1915 a. 1. juunil saadeti ta lipnikkude kooli, mille sama aasta augustis lõpetas. Pärast kooli lõpetamist määrati ta 434. Tsherepowetski jalgwäe rügementi nooremaks ohwitseriks. 1917 a. mais, mil Poopuu 1. Eesti rügementi üle tuli, oli ta juba pataljoni ülemana alamkapteni aukraadis. 1. Eesti rügemendis määrati ta kompanii ülemaks. 1918 a. märtsis ülendati ta kapteniks. 1918 a. kewadel wabastati ta Eesti wägede demobilisatsiooni puhul sõjaväe teenistusest. Pärast sakslaste okkupatsiooni lõppu 1918 a. sügisel oli kapten Poopuu 12. okt. 1918 a. kuni 20. weebr. 1919 a. Saare-, Hiiu- ja Muhumaa kaitseliidu ülemaks. 1919 a. 19. weebr. määrati ta Soomusrongide diwisjoni staabi ülemaks. 23. oktoobril 1919 ülendati kiiduwäärt teenistuse eest kolonel-leitnandiks. Soomusrongide diwiisi staabi ülemaks oli kolonel-leitnant Poopuu kuni wabadussõja lõpuni. Lahkus 29. juulil 1921 a. tege-wast sõjaväe teenistusest ja arwati reserwi.

Pääle Wabaduse Risti I liigi 2. järgu ja II liigi 2. järgu on kolonel-leitnant Poopuul weel Püha Stanislause 3. järgu ja Püha Anna 3. järgu aumärk.

mise meetodid on mitmekesised, kuid tema tegewust juhiwad alaliselt kaks põhimõtet: waenlase kohta õigete andmete muretsemine ja nende kiire ja õigeks ajaks kohale toimetamine. Ainult siis on teated täiesti kasutoowad.

Waatleme allpool sõjalise salakuulamise üht meetodi, nimelt õhuluuret, mis meil Eestis wõrdlemisi tundmata.

Salakuulamise tegewusala õhu kaudu on alles noor. Esimesi katseid, luure agente lennukiga waenlase seljataha toimetada, tegi 1914 a. Prantsuse allohwitser-lendur Haubert. Tema katsest julgustatud, toimetas Méran-Selgné eskadrill mitmel korral salakuulajaid Saksa territooriumile. Tuntud Prantsuse lendur Verdine wiis 7 korral spioone waenlase seljataha ja wõttis neid 3 korral kohtadelt jälle kaasa. Sarnaseid lende nimetati „lendudeks eriülesannetega“.

Suure kuulsuse omandasid eriülesannete alal tuntud Prantsuse lendurid Aimeriche, Guinémère, Navarre ja teised.

Eriülesannete juures tarwitati kaht meetodi. Esimene: — lendur maandus waenlase territooriumil kokkulepitud kohal, jättis agendi maha ja lendas ise jälle tagasi. Agendi saatusest poinud ta enam huwitatud. Teine meetod: — sama lendur ilmus mõne aja pärast teatud kohale agendi järele, kes wahepeäl oma ülesanded täitnud, ja wiis ta õhu kaudu jälle tagasi.

Sarnaste lendude raskus on igaühele selge. Mootori vähem kui rike, waenlase lennukite kallaletungimine ja muud asjaolud wõisid lendurile ja agendile saatuslikuks saada. Õhuluure agentidena tarwitati ilmasõjas wastawa ettevalmistusega eraisikuid ja sõjawäelasi, kes wastawaid maakohti tundsid ehk warem sääl elanud. Hulk väljasaadetud agente ei tulnud üldse tagasi, kunā osa neist maad mööda, harilikult Hollandi kaudu, tagasi ilmus.

Pea terve ilmasõja kestwusel oli sõjawäelise trükikontrolli poolt teadete awaldamine eriülesannete kohta ajakirjanduses keelatud. 1918 a. suwel, mil sakslased intensiivselt õhuluure alal tegutsesid, andsid prantslased järgmise määruse:

„Lennukite maandumisel on kodanikud kohustatud: 1) Igast maandumisest väljaspool õhusõiduks määratud raiooni teatama otsekohe sõjawäelistele ehk nende puudusel kodanlistele wõimudele. 2) Juhumisel, kui reisija lennukilt maha tuleb, ta kinni pidada ja sõjawäeliste ehk, nende puudusel, kodanliste wõimude kätte toimetada. Kui maandunud reisijat korda ei

lähe tabada, tuleb tema tundemärke ja liikumise sihti tähele panna. Igale kodanikule, kes tabab ehk kelle näpunäidete järele lennukiga maandunud waenlase salakuulaja tabatakse, maksetakse autasu“.

Wenemaal pandi paaril korral tähele Saksa luureagentide toimetamist Wene territooriumile õhu kaudu. 1917 a. purustas lennukiga maandunud agent Wolöönias Rowno raioonis raudteeliini ja lasi silla õhku. Pääle ülesande täitmist sõitis ta järgmisel päewal järele tulnud Saksa lennukiga jälle tagasi. Sarnaste külaliste käikudest said Wene wõimud teateid alles hiljem Saksa ametlikkudest allikatest.

Eriülesannete läbiwiimine on suurte raskustega ja hädaohtudega seotud. Waenlase territooriumil kawatsetud maandumisaeroon peab olema detailselt tuntud ja läbiuuritud; ta peab asuma rahwarikastest kohtadest vähemalt 5 kilomeetri kaugusel, eemal igasugu suurtest teedest, üldse warjatud paigas. Paremateks maandumise punktideks loetakse kuiwi lagedaid ja siledaid maastiku ribasid, mis ümbritsetud metsaga ehk vähemalt wõsastikuga. Siin wõib lendur wabalt maanduda, ja agendil on hädad wõimalused lennukilt nägematult lahkuda.

Wahest juhtub, et kawatsetud maandumispunkt kõlbulik pole. Sel juhtumisel tuleb lendurilt uue maandumiskoha walikul erakorraliselt kiiret ja õiget orienteerimiswõimet nõuda. Wastasel korral on lend tagajärjeta. Kauakestwate ringide tegemine uue koha walimiseks on lubamata, sest see äratab elanikkude tähelepanu.

Lõpuks wõib halwasti walitud uuel kohal mahapandud agent raskesse seisukorda sattuda. Wõõras tundmatu maakoht sünnitab agendile mitmesuguseid takistusi ja teeb ülesannete läbiwiimisel nad isegi läbiwiimatuks.

Harilikult sünnib maandumine järgmistel tingimistel. Jõudes wastawasse raiooni, vähendab lendur mootori käiku, seega osaliselt ka mootori töötamise müra, ja tiirleb alla poole. Enne maandumist on lendur kohustatud maastiku iseloomu, tuule suuna, wõimalikke pältnägi- ja muid ebasoowitawaid asjaolusid tähele panema ja pääle nende täpset, kuid lühikesajalist uurimist wõimalikult kiirelt maanduma. Mootor töötab, kuid tasa. Momentaalse orienteerumise läbi selgusele jõudes, et pältnägi- ja puuduwad, hüppab agent lennukist välja ja kaob. Agenti teatud kaugusele minna lastes, tõuseb len-

dur kiirelt õhku. Tagasisõidul tuleb teist teed tarvitada, et waenlase lennukitega kokkupuutumise eest võimalikult kõrwale hoida ja lennu õiget otstarwet maskeerida.

Eriülesannete teostamiseks kasutatawad lennukid peawad tingimata kõige paremad ja otstarbekohasemad olema. Mootor olgu järelproovitud ja täpseks tehtud. Lennuki korpus peab tugewa ehitusega olema, ratta võimalikult suuremad, et künkliisel maastikul ja küntud põllul maandumist võimaldada.

Pea kõik riigid praktiseerisid ilmasõjas, et lennukid vähem nähtawateks muuta, nende wärwimist ning, waenlase eksiteele wiimiseks, kuuluwuse tunnusemärkide ära-kaotamist. Tihti tõid sarnased kombinatsioonid suurt kasu, kuid mõnel juhtumisel lõppes asi kurwalt. Tabatud lendur ja rei-

sijad lasti kui salakuulajad otsekohe maha, millest nad oleksid pääsenud, kui lennukil riigi tunnusemärgid küljes oleksid olnud. Maandumist võib seletada hädamaandumisega orientatsiooni kaotusel ehk jälle mootori rikkega.

Luureagentide maaletoiemtamist on kõige parem koidu ajal teha. Kergendusi toob tihti kas täieline ehk osaline pilwitus. Sel juhtumisel sünnib lend kompassi ja täpse kellaaja järgi.

Ülalpool kirjeldatud õhuluure kasu on silmanähtaw, kuid selle teostamine nõuab manöõrwritel rohkem nii teoreetilist kui ka praktilist käsitamist. Õhuluure meetodi võib ka sama hääde tagajärgedega poliitilise propaganda otstarweteks kasutada, muidugi ainult sõja ajal. A.

Nõukogude Wene õhuasjandus.

Nõukogude Wene lennuasjandust Wene sõja- ja ajakirjanduses ilmunud andmete põhjal jälgides, näeme, et lennuasjanduse wastu Wenes haruldaselt elawat huwi tuntakse. See wäärib seda enam tähelepanu, et palju aega sest tagasi ei ole, kus Wenemaa rewolutsioonist ja kodusõdadest kurnatuna ja laastatuna seisis.

Kõik endisest ajast järeljäänu oli maa-tasa tehtud. Tuli peaaegu otsast pääle hakata.

Juba 1918 a. algul näeme, et kodusõdadest lõuna ja Poola wäärindadel wõtab osa „Punawäe õhulaewastik“ (lennuwägi). Suurt sõjalist tähtsust sel osawõtul ei olnud. Lennuwägi tegutses siin juhuslikult. Alus oli aga pandud ning sõdade lõppedes wõis punane lennuvägi juba mõne sõjalise teenega uhkustada.

Punane õhulaewastik käib pääjoontes. L.-Euroopa riikide eeskujul järele. Ta ei taha teistest suurriikidest maha jääda. Kõik püüded on selle poole sihitud, kuidas õhujõude arwuliselt suurendada ja paremini ette walmistada. Terwe õhulaewastik allub õhujõudude ülemjuhatajale, kellele alluwad sõjaringkondade õhulaewastikkude ülemad, wiimastele aga awiobaasid ja salgad. Õhulaewastiku ülemjuhataja staabi juures töötawad alaliselt õpe- ja teaduslikud komisjonid. Staabil on weel oma sõjateaduslik kirjastus ja toimetus.

Lennuwäe koosseisu ettewalmistuseks on kawatsetud kolme liiki kursused, mis

üksteisele täienduseks: 1) teoreetiline, 2) lennupraktikat ettewalmistaw ja 3) kõrgema lennu (pilotaashi) kursused. See kawa töötati wälja läinud aastal, kõrgema akadeemilise sõja-pädagoogilise nõukogu poolt. Moskwas töötab ettewalmistuse alal lennukool, mis kuni läinud aasta teise pooleni 233 lendurit wälja on lasknud — arw, mis wõrdlemisi wäike. Ei ole käepärast andmeid, kas pääle nimetatud kooli weel mõni lennukool töötab. Endine Gatshina kool ühendati 1918 aastal kokkuhoidmise mõttes Moskwa omaga. Kõrgema erikoolina töötab 1922 a. lõpul ellukutsutud prof. Zukowsky nimeline sõja-õhulaewastiku akadeemia. Õpetöö kestab akadeemias 4 aastat ja lõpetajad omandawad inseneri kutse aeromehaanika, liuglemise (mootorita) tehnika, mootoriteaduse ja õhulaewanduse (õhus kergemad lennuwahendid) alal.

Puhteadusliku katselise ja konstruktiivse töö alal on ellukutsutud aerodünaamiline instituut, mil laialdane tööpõld. Tähtsaid uudiseid ei ole see asutus küll weel ilmutanud pääle paari aersaani konstrueerimise. Kawatsetud on wanane-nud „Ilja Murõmetsi“ asemele uut raske-lennuki tüüpi konstrueerida.

Sõja-õhulaewastiku kõrwal töötawad N. Wenes weel era-õhusõidu seltsid, mis selletõttu tähelepanu wääriwad, et nad sõja-õhulaewastiku waru moodustawad. Reislennukist saab sõjakorral wähesse ümber-

ehituse teel sõjalennuk ning seltsid lõpetavad rahuaegse tegewuse.

Nõukogude Wenes tekkisid läinud aastal pea ühel ajal kaks lennuasjanduse seltsi: „Õhulaewastiku sõprade selts“ ja „A./S. Dobrolet“. Mõlemad kannavad wabatahtliku üleriiklise ühingu ilmet. Esimene taotleb rohkem üldkultuurilisi eesmärke, teine paneb päärõhku õhukaubanduse edendamise pääle. Nende tegewus on pääasjalikult üldise tegewuskawa väljatöötamise ja rahalise toetuse hankimisega piirdunud. Mõned õhuliinid, mis „Dobrolet“i poolt awatud, ning „Õhulaewastiku Sõprade Seltsi“ poolt ellu kutsutud teaduslikud seksioonid õhulaewanduse küsimuste propageerimiseks ja lahendamiseks on kõik, mis seni tehtud.

Käsi käes eraõhulaewanduse arenemise ja edenemisega on riikide tööstuses laialdase ja tähtsa koha wõitnud n. n. awio-tööstus. Nõukogude Wene tööstus üldse on wiltsas ja wähe lootustäratawas seisukorras. Kuigi awiotööstus sääl muuga wõrreldes elawa tähelpanu osaliseks on saanud, ei ärata ta — kui meele tuletada, et just see tööstusharu kõige rohkem oleneb kapitaalst, õppinud töölistest ja kwalifitseeritud tehnilistest juhtiwatest jõududest — suuri lootusi. Wäljawaateid awio-tööstuse kaswamiseks ja edenemiseks Nõukogude Wenes siiski on. Tähtsad tarwisminewad tootesmaterjaalid, nagu teras, walitud puumaterjaal ja paremat sorti lõuend on omal saadawal. Kuid kulub ikkagi palju aastaid ja palju raha, enne kui Wene awio-tööstus tegelikka tagajärgi suudab anda. Praegu

otsitakse wõimalusi, kuidas rohkem oma-maa sradusi ära kasutada. Loodetakse isegi alumiiniumi, mis awio-materjaalide seas ülitähtsa koha wõitnud, oma maal muretsema hakata.

Sõja-lennuasjanduse tööstus-ettewõtted on ühise juhatause alla koondatud. Ühest kättejuhtunud märkusest selgub, et 1918 a. alates olla tehased walmistanud mitusada lennukit ja mootorit, kuid need andmed näiwad paradoksaalseina. Ühes teises kirjutuses on öeldud, et alles 1922 a. detsembris wõis üks riigi awio-tööstus esimese mootori wälja lasta, mis ehitatud oma materjalist ja oma tööliste ja jõududega ja millega algust tehtud juba 1918 a.

Õhulaewastiku idee lewitamiseks laialistes rahwahulkades tehakse laialdast kihutustööd. Esimesena algas seda, eraseltside ellutõusmisel läinud aastal, kesktäidesaatwa komitee ametlik häälekandja „Is-westija“. Tema eeskujule järgnes suur osa ajakirjandusest. Loosungi abil „kes ei toeta õhulaewastikku, on riigiwastane“ — wõidab punane õhulaewastik sunniwiisil toetajaid. Lennuwägi ja eraseltsid lõitawad tihedas ühenduses ja propageerimisel ei tehta nende wahel tihtipääle wahet.

Lõpuks wõib öelda, et weneelased õhulaewastiku tähtsusest riiklises elus ja tulewiku sõjariistana õieti aru on saanud ning seda hinnata oskawad. Wõib olla, wõtawad nad asja liig kergelt ja selle tõttu wõib eesmärkide saawutamine weel kaugele olla. Kuid wõib ennustada, et mõne rahuliku aasta järele saab õhulaewastik olema punasele wõimule wõimsamaks relwaks.

K—e.

Meriwäe suurpäew.

27. aprillil pühitses meie sõjalaewastik oma uue liikme „Sulewi“ wastuwõtmist, mille remonttööd juba nii kaugele olid jõudnud, et laewa wõis wette lasta ja tal lipu üles tõsta.

„Sulew“ — endine Saksa „A 32“ — on moodne ja uuetüübiline laew. Tema pikkus on 50,1, laius 5,32, keskmine süwis 1,83 m.; wee väljasurwe 228—243 tonni; nafta tagawara wõib ta wõtta 53,2 tonni — seega tegewuse raadius 975 miili. Masina jõud 3300—3500 HP, mis wõimaldub 26 sõlmelist kiirust. Relwastud oli laew warem ühe 45 cm. torpeedo-toruga ja kahe 88 m/m. kahuriga. Meeskond on umbes 4 ohwitseri

ja 30 meest. Ehitatud Schichau tehastes Elbingis (Ida-Preisimaal).

Riwise astus „A 32“ alles 1916 a. lõpul. Ta wõttis 1917 a. Saaremaa wallutamise operatsioonist osa, kus põhjast wigastada sai ja selle tagajärjel Saaremaa rannikul põhja wajus.

Möödunud aasta suwel algasid laewa päästetööd, mis sügisel edukalt lõpule wiidi (päästetööde üksikasjaline kirjeldus ilmub „Sõduris“ edaspidi). Laew toodi buksiiril Tallinna, kus ta Wene-Balti tehastesse ümberehitusele anti.

Laewa kere, masinad ja säädised pole 6-aastase wees olemise all palju kannu-

tanud. Seda tuleb panna laewasse imbunud nafta ja sawi arwele, mis roostetamise eest hoidis.

Remonttööd läksid edukalt ja nii wõis 27. aprillil laewa juba pidulikult wette lasta. Laew asus Wene-Balti tehaste basseini kaldal 2 kraana all tõstmiseks walmis. Kell 12.30 saabusid kohale merijõudude juhataja kohusetäitja meriwäe-kapten Salza ühes teiste staabiohwitseridega ja warsti ka sõjainistri abi kohuste täitja kindralstaabi kindral-major Lill ühes Latwia sõjawäelise esitajaga. Kell 1 saabus sõjainister herra Amberg, kes terwitas kail Läänemere Laewastiku Diwisjoni poolt riwinenud paraadi ja pääle see a uue laewa üle waatas.

Laew pakub wäliselt oma pika kontuuriga kaunist pilti. Pääle sõjainistri lahku-mist laewalt algas wettelaskmine. Weel wiimsed pintslitõmbed põhja alla, kohtadele, millega ta alustele tugenes, ja laew eemaldub õhus basseini äärest ning laskub warsti pikkamisi oma elementi — wette.

Laewa kokkupuutumisel weepinnaga kõlab orkestri poolt „tush“. Kohe pääle wettelaskmist asuwad laewale selle koman-der wanem-leitnant Miido ja 2 meriwäe-last, ning riigihümni helidel kerkiwad war-dasse lipp ja güüs. Waikselt waatab päält-waatajate kogu, päid paljastades, talitust, kuna meriwäelased uhkelt oma uut laewa silmitsewad.

Selle järgi asub tribuunile sõjainister, kes oma kõnes päewa tähtsust toonitab ja soowib, et laew tulewikus auga oma ülesannet täidaks.

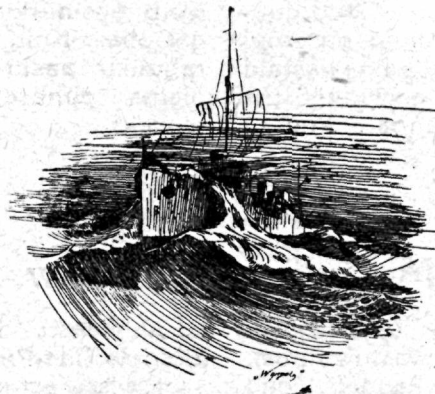
Sellele järgneb meriwäe orkestri poolt „Isamaa ilu hoiledes“.

Weel wõtab sõna Wene-Balti tehaste juhatusel nimel herra Jaakson, kes elada laseb wabariigi walitsust, sõjalaewu ja neid, kes „Sulewi“ ehituse juures tege-wad olnud.

Pääle piduliku talituse lõppu waatas herra minister töökojas olewaid „Sulewi“ turbiini ja katelt. Hiljem oli tehaste admi-nistratsiooni poolt korraldud eine, millest olid palutud osa wõtma auwõõrad ja meri-wäe ohwitserid.

Et „Sulewi“ turbiini ja katla tööd juba korras, siis jääb weel üle sissease-tamine ja teiste säädiste ja relwade pääle-panemine, mis weel umbes 2 kuud wõib kesta. Kuid kindlasti astub laew juba sel nawigatsioonil riwisse.

Rikastudes ühe uue sõjalaewa wõrra, peab eriti rõhutama tema wastawust meie oludele, sest sarnane ökonoomiline ja wäikse süwisega moodne, tehniliselt hästi warustud, küllaldase kiirusega ja wäikse nähtawusega laew täidab rannakaitsel hästi oma ülesannet. Lgs.

Noorsoo sõjawäeline ettevalmistus P. Ameerika Ühisriikides.

Kuna P. Ameerika Ühisriikides elu juh-timine sünnib teatava haritud klassi poolt, ning neis ringkondades ustakse, et hästi ettevalmistatud juhid juba rahua ajal suuda-wad rahwast sõjawäeliselt niiwõrd ette wal-

mistada, et teda sõja lahtipuhkemisel lü-hikese ajaga häädeks sõduriteks välja wõib õpetada, siis on ka walitsus kõige-päält tähelepanu pööranud kõrgemates koolides („High Schools“, wastawad umbes

meie keskkoolidele) ja ülikoolides õppiwa noorsoo sõjawäelise ettevalmistuse pääle. Rahwakoolides (algkoolid) õppiwa noorsoo kehalise kasvatuse eest hoolitsemine on pandud eraasutuste pääle. Sõjawäelist kasvatust rahwakoolides õppiwale noorsoole ei anta, küll aga toetakse ja õhutakse neis boy-scoutlist liikumist.

Riigi poolt ülalpeetawates ja toetust saawates kõrgemates õpeasutustes on sõjawäeline kaswatus sunduslikuks õppeaineks. Kooliõpilasel wõi üliõpilasel, kes oma füüsiliste omaduste tõttu sõjawäe teenistuseks kõlbulik, on raske üldõpeainetes edasijõuda, kui ta samal ajal sõjawäelistes õpeainetes nõrk on. Ameeriklaste arusaamise järgi on see ainuke tee hääde kodanikkude kasvatamiseks, kes nii moraalselt kui ka kehaliselt peawad suutma kodaniku kohuseid täita.

On olemas ka erasikute poolt asutud ja ülalpeetawaid kõrgemaid õpeasutusi, kus sõjawäeline kaswatus wõib ka mittesunduslikuks õpeaineks olla, wastawalt kooliasutaja ilmawaadetele. Kuid ka neis asutustes on wõimata takistusi teha õppiwa noorsoo püüetele ennast kehaliselt hästi wälja arendada.

Sõjawäelise kasvatuse pääle ei waadata õpeasutustes kui tinasõduritega mängimise pääle, waid seda tehakse tõsiselt ning täpjpäälsete eeskirjade ja õpekawade järgi. Oppiwa noorsoo sõjawäelise ettevalmistamise süsteemil on juba oma 70 aastane praktika, kuna sõjawäelise ettevalmistamise tööde juhtimine on usaldud reguläärses sõjawäes teeniwate sõjawäelaste kätte, kes seda sügawa arusaamisega ja kohusetundega täidawad.

Iga kõrgema õpeasutuse juures, kus sõjawäeline kaswatus sunduslik õpeaine, on asutatud „Sõjawäe teaduse ja taktika klass“. Selle klassi juure kuulwad wastawalt õpilaste arwule ohwitserid, kes sõjawäe teaduse ja taktika õpetaja nime kannawad, ning wanemad allohwitserid abiõpetaja ehk sõjawäe instruktoriga nimetusega. Ohwitserid teeniwad neil kohtadel harilikult 4 aastat. Ülikooli juures moodustab ülalnimetud klass erilise fakulteedi. Wanemad ohwitserid, suuremalt jaolt kolonelid ehk majorid, teeniwad teiste fakulteedide juhatajatega ühisel alusel, ning omawad nendega ühiseid õigusi.

Kooliõpilaste ja üliõpilaste sõjawäelises kasvatamises tehakse wahet nooremate jaoskondade ja „wanemate jaoskondade wahel. Nooremad jaoskonnad moodustakse kõrgemates koolides („High Schools“,

meie keskkoolid) õppiwast noorsoost. Siia astuwad sisse õpilased 14 aasta wanuselt. Kursus kestab kõrgemais koolides 3 aastat. Tähelepanemiswäärseks iseäralduseks P. Amerika Ühisriikide koolisüsteemis on riigi poolt toetust saawad, täiesti sõjawäeliselt organiseeritud ning sagedasti õige wanade traditsioonidega sõjawäelised koolid“ (Military Schools), kus kursus nooremates jaoskondades kestab 4 aastat, ning kus West Point'is asuwa ohwitseride kooli waimu kõigiti püütakse õhutada. Paljud ameeriklased armastawad oma lastele neis koolides haridust anda, kus lapsed mitte üksi tublideks meesteks, waid ka juhtideks kaswatakse.

Sõjawäelises mõttes iseäranis hääde tagajärjetega töötanud koolidele on walituse poolt aunimed antud.

Wanemad jaoskonnad moodustakse ülikoolide ja neile wastawate õpeasutuste juures, mille lõpetamisel nooredmehed juba küllalt wanad, s. o. mitte alla 21 aastat, on selleks, et tagawarawäe ohwitserideks saada ülendud. „Sõjawäelise ettevalmistuse lõpu eesmärk on“, ütleb wastaw teenistuse eeskiri, „kaswatada hästi haritud tagawarawäe ohwitseri, kelles usk enesesse ja kõik juhile tarwisminewad moraalsed omadused täiesti oleksid wälja arenenud“.

Õpeaeg wanemais jaoskondades kestab 4 aastat, wastawalt õpeajale ülikoolis. Kahe esimese aasta jooksul wõetakse läbi sõjawäe teenistusse puutuwad põhikõhikused. Sama aja jooksul komandeeritakse üliõpilased 4 kuni 6 nädalaks õpe-laagrisse praktiliste tööde jaoks, kus nad, koos reguläärwägedega, täidawad kõiki lihtsõduri pääle pandawaid kohuseid.

Järgmised kaks aastat moodustawad n. nimetatud edasijõudnute kursuse. Sellest kursusest wõiwad osa wõtta ainult need, kes eelmisel kahel aastal küllalt edasijõudnud on. Kursusest osawõtjad saawad ka kooliwaheaegadel rahas wäljamaksetawa sõduri toidunormi. Ka komandeeritakse nad, nii kui eelmistelgi aastatel, korra praktilistele töödele õpelaagrisse.

Esimesel kahel aastal pühendatakse 3 ja wiimasel kahel aastal 5 tundi nädalas sõjawäeliste õpeainete õppimisele.

Wanemates jaoskondades on sõjawäeline ettevalmistus erialade järgi jaotud. Walmistakse ette jalgwäe, suurtükiwäe, ratsawäe, luureteenistuse, lennuwäe, inseneriwäe ja laskemoona wahrikute jaoks. Arstiteaduse ja weterinäär-fakulteedide üliõpilased walmistatakse ette sanitäär-ohwitserideks.

Sõjaministeerium warustab ülikoole sõjariistadega, laskemoonaga ning muude õpetamise juures tarwisminewate õpeabinõudega. Samati warustatakse üliõpilased wormiriiteta, mida nad teenistuse kohuste täitmisel on kohustud kandma.

Need, kes edasijõudnute kursuse edukalt lõpetanud ning tarwiliste iseloomu omadustega, ülendatakse ülikooli lõpetamisel tagawarawäe leitnantideks. Wäga hääd lõpetajad wõiwad kohe ohwitseridena tegewasse sõjawäkke teenistusse astuda, kuna teistel enne weel teatud katsed läbi tuleb teha.

Nii ülikoolides kui ka teistes kõrgemates õpeasutustes on õpilased, wastawalt reguläär-sõjawäes makswatele, koosseisudele, grupeeritud rügementidesse, pataljonidesse, kompaniidesse ja patareidesse. Need üksused seisawad õpilaste eneste keskelt walitud „ohwitseride“ ja „allohwitseride“ juhatus all. Seega moodustakse igas õpeasutuses paremate waimuannetega ja kehaliselt rohkem väljaarenenud õpilastest oma ohwitseride korpus. Kooliõpilaste wäeosad käiwad paraadil ning waadatakse üle wastawa sõjawäeringkonna ülema, kindralstaabi ülema ja sõjaministri poolt. Neis wäeosades on õpilaste eneste poolt orkestrid organiseeritud.

Nii kooliõpilastele kui ka üliõpilastele antakse sagedasti wõimalus laskeharjutuste tegemiseks. Koolide keldrites on kõige uuemate laskeabinõudega warustud tiirid sisse seatud, kus igal ajal laskeharjutusi wõib teha. Nooremate kooliõpilaste jaoks on ette nähtud kergetüübiline, wanematele aga harilik sõjawäe wintpüss.

Ülalpool toodud sõjawäelise kaswatusüsteem täiendatakse kodanikkude sõjawäelises õpelaagris. Siin antakse eraisikule, kes edasijõudnute kursust läbi pole teinud, wõimalus, üldhariduslisest tasapinnast hoolimata, ennast allohwitseri wõi ohwitseri kutsele ette walmistada.

Seks otstarbeks korraldakse õpelaagrites umbes 4-nädalised kursused. Osawõtt kursustest on wabatahtlik, kuna osawõtjate arw Kongressi poolt kursuste toimepanemiseks määratud abiraha suurusest oleneb. Igale osawõtjale tasutakse riigi poolt reiskulud, pääle selle warustakse teda wormiriiteta, ning ülalpidamine laagris on tal täiesti tasuta.

Õpejõud määratakse reguläärsõjawäest.

Sõjawäelise ettewalmistamise kawa on jaotatud kolme kursuse pääle, mis — wastawalt Ühisriikide lipu wärwidele — punase, walge ja sinise kursuse nimetust kannawad.

Punasesst kursusest wõtawad osa kehaliselt rohkem väljaarenenud kodanikud, kes mitte alla 16 a, kuid ka mitte üle 36 a. wanad pole. Nad peawad keskmiste waimuannetega olema. Mingisuguseid üldharidust tõendawaid dokumente neilt ei nõuta. Kursuste pääeesmärk on noorimehi igast rahwakihist kokku koguda, neis rahwustunnet arendada, neile kodanikkude õigusi ja kohuseid õpetada, neis huwi sõjawäelise ettewalmistuse wastu äratada ning selle tähtsust riiklises mõttes selgitada, rahwale näitada, missugust kasu sarnane õppus laagris tema poegadele nii kehaliselt, waimliselt kui ka moraalselt toob, ning kuidas see õppus neis isamaa-armastust ja distsipliinitunnet arendab.

Need ei ole mitte ainult teenistuse eeskirjas tsiteeritud ilusad sõnad. Mitte ükski haritud kihtidele ei anta siin sõjawäelist kaswatus, waid terwele rahwale, kelle poegadele samal ajal wõimalus on antud oma waba aega wabas õhus mööda saata.

Töölise poeg wõib siin rikkamehe pojaga jõudu katsuda nii laskmises, kui ka igas teises riwiteenistuse harus. Kõik on ühesugused, kõigile on wõimalus antud üksteist kui ühe rahwa liikmeid tundma ja austama õppida.

Neid, kes „punase“ kursuse edukalt läbi teinud ning keda kursuse juhatus wäärilise leiab olewat, wõib „walge“ kursusele üle wiia. Ülewiidawad ei tohi alla 19 a. ega üle 35 aasta wanad olla, ning peawad „juhile“ tarwisminewate moraalsete omadustega olema. Selle kursuse eesmärk on ette walmistada allohwitseri kutsele, kusjuures wäeliigi wäljawalik kursantidele waba on. Need, kes „walge“ kursuse hääde tagajärgedega lõpetanud, wõiwad lõpuks üle wiidud saada „sinisele“ kursusele, mille eesmärk on juba tagawarawäe ohwitseri ette walmistada.

Kodanikkude sõjawäelises õpelaagris on „punasesst“ kursusest osawõtjad jalgwäe kompaniidesse koondatud, kuna „walgest“ ja „sinisest“ kursusest osawõtjad on kas wastawalt wäeliikidele eraldi wäeüksustesse koondatud wõi lihtsalt reguläär-sõjawäe osade juurde komandeeritud.

Boy-scoutlist liikumist juhitakse sise-ministeeriumist, kus seks wastaw osakond loodud. Liikumist õhutakse „Boy-scoutide käsiraamatu“ wäljaandmisega, mida trükitakse ja laiali laotakse miljonites eksemplarides.

*Militärwissenschaftliche
Mitteilungen järele R. T.*

Ohwitseride ettevalmistus Shweitsis.

Iga Shweitsi sõjawäelane võib ohwitseriks saada. Noor sõdur, kes vääriiline leitakse olevat, esitatakse seks oma ülemate poolt pärast 60 kuni 90 päeva kestvusega noorsõdurite kooli lõppu. Tema saadetakse selle järele kõigepäält allohvitseride kooli, siis ohwitseride kooli. Viimase kursuse kestab 80 päeva jalgwäe, ratsawäe ja kindluste väeosade jaoks; 60 päeva vooride jaoks; 100 päeva kahurväe ja inseneriwäe jaoks.

Ainult nende kolme õppeperioodi järele ülen datakse sõdur alam-leitnandiks. Viimane peab siis juba ohwitserina osa võtma noorsõdurite koolist, mis omakorda nõuab 60 kuni 90 päewalist perioodi. Pärast teewad nemad läbi oma kokkukutse normaalsed perioodid.

Enne kapteniks ülendamis teewad leitnandid läbi Tsentraalkooli esimese kursuse, mis kestab 30 päewa, ja peawad instrktoritena juhatama noorsõdurite kooli.

Kaptenid teewad läbi enne wanemohwitseriks ülendamis Tsentraalkooli teise kursuse, mille kestus on kokku 50 päewa kahes järgus.

Pääle selle on ohwitseride jaoks veel mitmesugused kursused:

Jalgwäe laskekool (18 päewa) leitnantide jaoks; jalgwäe või ratsawäe patrullide ülemate kursus (11 päewa); suusatamise kursus kaptenitele ja wanemohwitseridele (11 päewa); taktika kursus jalgwäe ja ratsawäe kaptenitele ja wanemohwitseridele (11 päewa); inseneritööde ja sideabinõude

tehniline kursus (11 päewa); kahurwäe laskekool noorematele ohwitseridele (14 päewa), kaptenitele ja wanem-ohwitseritele (14 päewa); kahurwäe taktika kursus kaptenitele ja wanem-ohwitseridele (11 päewa); kahurwäe parkide wanemohwitseride kursus (7 päewa); inseneriwäe nooremate ohwitseride kursus (18 päewa); inseneriwäe wanemohwitseride kursus (18 päewa); inseneri kursus (18 päewa); terwishoiu teenistuse taktiline ja tehniline kursus (20 päewa noorematele ohwitseritele, 6 päewa teenistuse ülematele). Analooilised kursused on olemas vooride ja mitmesuguste teenistuste jaoks.

Tehniliste jõudude ettevalmistamiseks on Zürichis tehnilise ülikooli juures sõjawäe osakond.

Kõrgem juhtimine ja staabiteenistus on erilise tähelepanu esemeks ja selle ettevalmistus sünnib erilistel staabiteenistuse kursustel.

Staabiteenistuseks ettevalmistawad kursused on kahes järgus. Nende üldkestus on 70 päewa. Pärast seda on kaptenitel eriline 42-päewaline kursus ja kõigil staabiohwitseridel 21-päewaline täiendaw kursus.

Pääle selle võtawad kõik staabiohwitserid iga kahe aasta järele osa ühest erilisest kaadri harjutusest, mille kestus 11 päewa. Samuti võtawad osa iga kahe aasta järele korpuse, diwiisi ja kindluste ülemad ühes oma staabiülematega välireisudest või töödest kaardil, kestvusega 11 päewa.

A. K.

Ametlikud teated.

Lugeda nimetatuks: Kaitsewäele antud käsukirjade №№ 2116 ja 2131 osaliseks muutmiseks: Sõjawäe ametnik Lepold Seidelbach 2. jalgwäe rügemendi majanduse ülema kohuste täitjaks, arwates 15. märtsist s. a. Sõjaaegne ametnik Julius Niklus 7. jalgwäe rügemendi majanduse ülema kohuste täitjaks, arwates 15 märtsist s. a.

Wiiakse üle teenistusse: Noorem-leitnant Kurt Schwarzschtz 6. jalgwäe rügemendist — Side pataljoni, arwates 1. aprillist s. a. Sõjawäe ametnik Martin Siimon Sakala partisanide üksikust pataljoni — 3. suurtükiwäe rügemendi, arwates 15. märtsist s. a. Sõjaaegne ametnik Peeter Pettai Sõjawäe warustuswalitsusest — Sõjawäe staabi korralduswalitsusse, arwates 1. maist s. a. Leitnant Helmuth Foelsch 5. jalgwäe rügemendist — 1. jalgwäe rügemendi, arwates 1. maist s. a. Kapten Richard Taalder 6. jalgwäe rügemendist — 3. suurtükiwäe rügemendi, arwates 1. maist s. a. Kapten Sinowi Nimensky 2. jalgwäe rügemendist — II diwiisi suurtükiwäkke, arwates 1. maist s. a. Kapten Ewald Ein Sõjawäe warustuswalitsusest — 3. suurtükiwäe rügemendi, arwates 1. maist s. a.

Leitnant Karl Behrsin 6. jalgwäe rügemendist — 3. suurtükiwäe rügemendi, arwates 1. maist s. a. Noorem-leitnant Aleksander Seemel Auto-tankide diwiisist — I diwiisi suurtükiwäkke, arwates 1. maist s. a. Meriwäe noorem-leitnant Johannes Weizenberg Merijõudude staabist — Läänemere laewastiku diwisjoni, arwates 15. aprillist s. a. Meriwäe-noorem leitnant Kurt Linneberg Merijõudude staabist — I Läänemere laewastiku diwisjoni, arwates 15. aprillist s. a.

Arwatakse reserwi: Noorem-leitnant Rudolf Raudsepp Piiriwalwe walitsusest, arwates 5. aprillist s. a. Sõjawäe ametnik Oskar Hommik Sõjawäe staabist, arwates 3. aprillist s. a. Sõjawäe ametniku asetäitja Friedrich Birkhan, arwates 3. aprillist s. a. Sõjawäe ametnik Nikolai Rattas Tartu maakonna rahwawäe ja kaitsejõudude, arwates 16. aprillist s. a. Sõjaaegne ametnik Arnold Jürgen Sõjawäe warustuswalitsusest, arwates 1. aprillist s. a. Sõjawäe ametniku asetäitja Aleksander Oraw Kindralstaabist, arwates 15. märtsist s. a. Kapten Harry Heisler II diwiisi suurtükiwäest, arwates 12. aprillist s. a. Registreerimisele ilmunud kapten Aleksander Ungern-Sternberg, arwates 9. apr. s. a.

Wäljamaa sõjawäed.

Latvia.

Lennu- ja kahurwäe koostöötamine Läti sõjawäes. Läti lennukoolis organiseeritakse perioodiliselt kahurwäe ohwitseridele lendur-waatejate

kursused. Neil päewil lõpetasid 10 ohwitseri sarnased kursused. „Läti Sõdur“ toonitab, et kahur- ja lennuwäe koostöötamine Läti edeneb. Suwel organiseeritakse laialised praktilised kahurwäe laskmised lennukite abil Dünaburi laskewäljal.

Merilendurite salga organiseerimine. Seni puudusid Lätil mere-lennumasinad. Mõni aeg tagasi organiseeriti lennudiwisjoni juures merelendurite salk. Salga asupaigaks määrati Liibawi sõjasadam. Mere-lennumasinaid kawatsewad ehitada lätlased omal jõul. Mõned nendest on juba ehitusel.

Ohwitseride kursused. Läti sõjawäe ohwitserid, kellel puudub rahuaegne sõjakooliharidus, peawad läbi tegema ohwitseride kursused, mis asuwad Riias. Kursused kestawad 10 kuud. Iga aasta komandeeritakse kursustele 100 ohwitseri. 8 kuud on teoreetilist õppust, 2 kuud praktilist. Tähtsamateks praktilisteks õppusteks loewad lätlased taktikat ja topograafiat. — g.

Imejõulised kiired.

Inglise ja Prantsuse ajalehed toowad teateid uute, imejõuliste kiirte ülesleidmise kohta, mis mitte ainult rahwaste praeguseid sõjapidamise abinõusid täielikult paraliseerida ei ähwarda, waid isegi terweid sõjawägesid kauge maa päälle silmapilkselt ära häwitada lubawad. Ülesleidja on Londoni teadusemees Grindell Matthews.

„L'Intransigeant“ järele olla nimetatud teadusemees ise oma ülesleiduse kohta järgmist seletanud:

„Wõin kinnitada, et olen ühe elektrikiire üles leidnud millel erilised omadused ja mis teatud soowitud piirkonnas kõik elu jäljed ära wõib häwitada. Nende kiirte abil wõin ma põlema süüdata

kõik praegu tuntud lõhkeained ja, wastawa jõu rohkusega, ära sulatada rauda ja teisi metalle. Nendega wõin ma õhus olewa lennuki mootori seisma panna, lennuki enese põletada ehk lenduri tappa“.

Et eelmise teate suhtes kuulda saada teiste teadlaste arwamist, on tähendatud lehe kaastõõline pöördunud Pariisi professorite Branly ja Langevini poole, kes mõlemad asja kohta wäga skeptilist waadet awaldanud. Esimene nendest olla kategooriliselt seletanud: — Mina ei usu selle ülesleiduse sisse. Paistab olewat sama lugu, nagu spiritistide saawutustega, millest alati räägitakse, kuid mida iialgi ei nähta.

Sõjalistes ringkondades ei jagata nähtawasti Pariisi professorite arwamist, waid loetakse Matthews'i ülesleidust täiesti wõimalikuks.

„La France Militaire“ lisab Inglise ülesleidja teadaandele juure ühe Prantsuse ohwitseri-lenduri seletuse, kes räägib, et juba 1918 aastal Pariisi ligidal sarnaste kiirtega katseid olla tehtud. Nimetatud ohwitser olla katsete tegemist päält waatama kutsutud ja olla näinud, kuidas ainult 40 ampeerilise elektriwoolu juures miskisuguse reflektori abil sarnaseid palawuse kiiri olla saadud, mis 20 meetri kaugusel täiesti wäljakannatamatud olnud.

Leht küsib lõpuks, mis sellest Prantsuse ülesleidjast on saanud. Kas ei leidnud ta ehk oma kodumaal tarwilikku toetust ja kas ei läinud ta ehk selle tõttu Inglismaale?

Kui „La France Militaire“i wiimast oletust tõelisena wõtta, siis tuleks uue ülesleiduse päritolewust Prantsusmaalt otsida. Joter

Sõjaminister wäeosasid ülewaatamas.

Sõjaminister herra O. Amberg, tundes tõsist huwi kaitsewäe hääkäekäigu wastu, on enne pühi alustanud ringkäiku wäeosades ja asutustes, et olukorraga kohapääl, pääasjalikult aga kasarmuruumide, toidu ja warustusega tutwuneda. Seni on üle waadatud Tallinna garnisonist: sõjawäe ühendatud õpeasutused ühes töökodade ja ladudega Tondil, 10. jalgwäe rügement Kalewi pataljoniga, autotankide diwisjon, sidepataljon, üksik eskadron, Tallinna sõjawäe haigemaja, mitmed töökodad, ladud jne.

Sõjaministrit saatsid ülewaatusel Tallinna garnisoni ülem, kindral-major J. Unt ja warustuse walitsuse ülem kolonel T. Rotberg, kelledele tehti ülesandeks waatustel ilmsiks tulnud puudused wastawalt lahendada.

Waadatud wäeosade ja asutuste sisemise korraga jäi minister üldiselt rahule. Leitud puudused kannawad üldist iseloomu ning nende kõrwaldamine wõib sündida wõimalust mööda, järk-järgult. Üldpuuduste hulgast peab nimetama iseäranis ruumide kitsikust ning puudulikku inwentaari (puust woodid, kappide ja pinkide wäike arw jne.).

Kuigi ruumide kitsikus ja inwentaari wähesus ennast peaaegu igalpool tunda annab, wõib märgata siiski püüdmist omal algatusel käepärast olewate wäheste abinõudega kasarmu ühetoonilist elu mugawamaks ning kodusemaks teha. Siin on laialdane tegewuspõld wäeosade ülemate algatusele.

Loengud. Sport. Piduõhtud.

Tallinna garnisoni spordikomisjoni poolt 1924 aastal korraldatate spordiwoistluste kawa.

Mai lõpul — garnisoni teatejooks ümber Tallinna. Juuni algul — garnisoni korw- ja wõrkpalli woistlused. Juuli algul — garnisoni kergejõustiku woistlused. Juuli lõpul — garnisoni ujumise woistlused. Augusti algul — garnisoni „Spordi nädal“ ja üleriiklised kaitsewäe kergejõustiku woistlused. Septembri algul — garnisoni wäeosade waheline murdmaajooks rakmetes Keila—Tallinn. Maa pikkus 25 km., meeskonna koosseis 25 meest. Septembri lõpul — garnisoni 5 km. murdmaajooks. Pääle selle on kawatsetud sügisel ära pidada Eesti-Läti wahelisi kaitsewäe meeskondade jalgpalli woistlusi.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Eesti Merikaartide kokkuseadmise ja wäljatöötamise kord. Sõjaministeriumi wäljaanne.

Aizsargs № 4 — 1924 a.

Agu №№ 16, 17. Kirjanduse, kunsti ja kultuuri ajakiri.

Kodu № 9. Perekondlik kirjanduse, teaduse ja kunsti ajakiri.

Eesti Politseileht № 16. Administratiiv õiguline aegkiri.

Eesti Majandus № 15. Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.
Wäljaandja: Kindralstaap.